

KUNTATUTKIJAN SEMINAARI 14.5.2009 KUOPIOSSA

**KAUPUNKIVERKOSTOJEN AIKA EUROOPASSA
TAPAUSTUTKIMUS TANSKAN, SAKSAN JA ENGLANNIN (SEKÄ SUOMEN?)
KESKISUURTEN KAUPUNKIEN LUOMISTA KAUPUNKIVERKOSTOISTA**

Hannu Taavitsainen
Tampereen yliopisto, kunnallispolitiikka
hannu.taavitsainen@kuntalehti.fi

Tutkimushankkeen taustalla on eurooppalaisten kaupunkien keskenään luomista verkostoista ja kaupunkiseutujen yhteistyömuodoista vuonna 2000 tehty raportti¹, jota on käytetty esiselvityksenä ja innoittajana tapauksiltaan ja fokukseltaan suppeammalle väitöstyölle, joka kohdistetaan kolmeen tai neljään erilaisia hallintoperinteitä edustavaan Euroopan unionin jäsenmaahan. Tapaustutkimusten kohteena on yksi edustava kaupunkiverkosto kustakin valitusta EU-maasta.

Tutkimus tarkastelee kaupunkiverkostotapausten kautta kolmessa länsi- ja pohjoiseurooppalaisessa hallintomallissa 1990-luvun alkupuolelta lähtien tapahtunutta kehitystä, jonka alkuvaiheessa etenkin keskisuuria ja pienempiä kaupunkeja ja kaupunkiseutuja kannustettiin luomaan keskinäistä paikallista yhteistoimintaa eli niin sanottuja kaupunkiverkostoja (reseaux de villes, Städtenetze, urban networks, redes de ciudades jne.). Kaupunkeja keskenään verkottava kehitys alkoi Ranskassa jo 1980- ja 1990-luvun taitteessa, Tanskassa 1990-luvun alussa ja samaan aikaan myös Saksassa, jossa sitä edistettiin mm. liittohallituksen kokeilun avulla. Myöhemmin kaupunkiverkostokehitystä on edistetty myös lukuisissa muissa perinteisissä EU-maissa, kuten Alankomaissa, Irlannissa ja Espanjassa sekä uusista jäsenmaista mm. Puolassa ja EU:n ulkopuolella Sveitsissä. Verkostoiva aluekehittämisote on 2000-luvulla ulotettu pienistä ja keskisuurista kaupungeista myös metropolipolitiikan välineeksi mm. Ranskassa, Saksassa ja Alankomaissa.

Suomessa kaupunkien keskinäisiä verkostoitumispyrkimyksiä edustaa Äänekosken, Jyväskylän ja Jämsän kesken käynnistetty työ käytävämuotoisen yhteistyöverkoston luomiseksi. Aluesuunnittelun ja -yhteistyön tasolla puhutaan myös Helsinki-Hämeenlinna-Tampere-käytävästä (HHT) ja Oulu-Kajaani-kehittämisyöhykkeestä, mutta niissä kaupunkien rooli on vähäinen.

Väitöstutkimuksessa tavoitteena on kuvata ja ymmärtää kaupunkiverkostoilmiötä kansallisessa, Euroopan yhdyntymisen ja kolmen eurooppalaisen hallintomallin muodostamassa kontekstissa. Tarkastelun kohteena ovat skandinaavinen hallintomallin Tanskan ja Tanskan Kolmioalueen (Trekantområdet) kautta, keskieuropalainen eli germaaninen malli (tapauksena Bergische Städtedreieck) ja brittiläinen hallintomalli (tapauksena Coventry-Solihull-Warwickshire Partnership CSWP). Itä-Eurooppa ja napoleaanista hallintomallia edustava Ranska on rajattu tutkimusprosessin kuluessa hankkeen ulkopuolelle, mutta harkittavana on Äänekoski-Jyväskylä-

¹ Taavitsainen, H. (2000): Eurooppalaisia kaupunkiverkostoja ja kaupunkiseutujen yhteistyömuotoja, Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2000

Jämsä-käytävän sisällyttäminen mukaan tavoitteena vahvistaa hankkeen kotimaista käytännöllistä kontribuutiota.

Tutkimus analysoi toiminnassa olevia keskusuurten ja pienempien kaupunkien monitoimialaisia yhteistyöverkostoja Suomen lähimmässä vertailumaissa. Analyysi kohdistuu verkostojen käytännön toimintaan eli verkostojen syntyyn ja kehitykseen, verkostoissa vaikuttaviin toimijoihin (actors) ja yhteistyön tavoitteisiin (agenda) sekä siihen, kuinka verkostoissa pidetään yllä yhteisymmärrystä (konsensus). Hanke tuottaa maassamme toistaiseksi varsin tuntemattomasta, mutta kautta Euroopan kohta 20 vuotta jatkuneesta ilmiöstä uutta tietoa, joka palvelee suomalaisten kuntien käytännön toimintaa tilanteessa, jossa vuoteen 2012 jatkuva kunta- ja palvelurakennehanke muovaa myös maamme kuntien yhteistoimintarakenteita. Tutkimus tuottaa ajankohtaista ja virikkeellistä vertailutietoa siitä, kuinka asukasluvultaan ja elinkeinotoiminnallisilta haasteiltaan suomalaisia keskisuuria ja pieniä kaupunkeja vastaavat kuntayksiköt ovat muualla Euroopassa kehittäneet keskinäistä verkostomuotoista yhteistyötään viime vuosikymmeninä ja vuosina.

Tutkimusta ohjaavina teoreettisina kehyksinä ovat hallintomalleja ja eurooppalaistumista koskeva tutkimus (europeanisaatio) sekä kaupunkitutkimuksen regiimiteoria (urban regime theory URT). Tieteellisenä tavoitteena on osallistua hallintomallien lähentymistä eli konvergenssia koskevaan keskusteluun ja laajentaa europeanisaatiotutkimuksessa toistaiseksi vähäiselle huomiolle jäänyttä kaupunkiulottuvuutta eli tarkastelua mekanismeista, joilla eurooppalaistuminen muovaa myös kaupunkien hallintaa ja keskinäistä yhteistoimintaa sekä tavoitteenasettelua. Toivon, että voin lisätä tutkimuksen tieteellistä merkitystä myös luomalla kaupunkiverkostoilmiöstä ja tapauksista mielekkään regiimiteoreettisen tulkinnan, jonka kautta voin osallistua keskusteluun URT:n selitysoimasta eurooppalaisten kaupunkien kontekstissa.

Pyrkimyksenäni on kuvata tiiviisti ja syvällisesti kutakin tutkittavaa kaupunkiverkosta ja löytää tutkittavista tapauksista sekä kaupunkiverkostoilmiöstä yhteisiä merkityksiä ja eroja. Kyseessä on laadullinen monitapaustutkimus, jossa tapausten suhdetta toimintaympäristöön eli kontekstiin ei ennalta rajata, vaan sen määrittely on osa tutkimusprosessia.

Tutkimushanke on edennyt vaativista työtehtävistä johtuneesta keskeytyksestä ja vähäisestä rahoituksesta huolimatta oman toimen ohella vaiheeseen, jossa tutkimusmaita ja tapauksia koskevaa aineistoa on koottu kattavasti esiselvitysvaihetta täydentäen, tuotettu noin puolet haastatteluista Tanskassa ja saatu uudelleen alulle kenttätö Englannissa sen jälkeen, kun jouduin vaihtamaan tapaustutkimuskohdetta siellä. Sen sijaan Saksassa en ole päässyt aloittamaan kenttätöitä yhteyshenkilön sairastumisesta aiheutuneiden vaihdosten vuoksi. Kenttätö Tanskassa jatkuu kesäkuun alussa ja Englannissa heinäkuussa, Saksan osalta toivottavasti syksyllä. Tavoite on saada kenttätö päätökseen vuodenvaihteeseen mennessä ja edetä samalla analyysivaiheeseen sekä jättää tutkimusraportti esitarkastukseen vuoden 2010 aikana.

Suurena ongelmana ajankäytön ja voimavarojen ohella hankkeessa on tasapainon löytäminen laajan empiirisen osuuden eli tapaus- ja kontekstitarastelun ja toisaalta tieteellisten tavoitteiden välillä. Teoreettisesta osuudesta muodostuneen melko suppea, jolloin tutkittavien verkostotapausten ja maiden sekä hallintomallien ja europeanisaation tarkastelu muodostaa pääosan tietosisällöstä. Tätä perustelee myös se, että päätavoitteena on tuoda aineksia kotimaiseen keskusteluun kunta-alan ja kuntatutkimuksen kehittämistä sekä kaupunkien keskinäisen yhteistoiminnan vahvistamisesta. Tiiviisti esitetyn teoreettisen kontribuution rinnalla pidän käytännön vaikuttavuutta ja kotimaiseen keskusteluun osallistumista tärkeänä tavoitteena.

Tutkimusaineistojen tuottamisen edetessä ongelmia saattaa aiheuttaa myös valitsemani työtapo, jonka mukaisesti pyrin aloittamaan analyysivaiheen jo lukiessani dokumenttiaineistoja ja tehdessäni haastatteluja. Tavoitteena on päästä intuitiiviseen tulkintaan laajasta

aineistomassasta ja seurata Alasuutarin (1993) ohjeita, jotka korostavat ensinnä havaintojen tuottamista, jossa tavoitteenani on kirjoittaa ulos kokonaiskäsitys kustakin tutkittavasta tapauksesta ja maasta. Toisena vaiheena Alasuutari korostaa havaintojen pelkistämistä ja tältä pohjalta etsin tapauksista, maista ja hallintomalleista eroja ja yhtäläisyyksiä sekä koetan luoda kuvailukategorioita. Kolmantena askeleena Alasuutari painottaa arvoituksen ratkaisemista, joka asettaa tehtäväksi luoda käytännöllisesti ja teoreettisesti kantavaa tulkintaa kaupunkiverkostoilmion taustalla olevista rakenteista sekä sitä edistävästä tai haittaavista tekijöistä sekä yhteiskunnallisista voimista.